

Golçylardan globalçylara

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Golçylardan globalçylara GOLÇYLARDAN GLOBALÇYLARA

Türkiýede «Winston», «Camel», «LD», «LD Slender», «Monte Carlo», «Monte Carlo Slender», «More», «Anadolu», «Glamour», «Salem» çilimlerini Ýaponiýanyň «JTI» temmäki şereketi satýar. Amerikan «Philip Morris» şereketi «Marlboro», «Parliament», «LM» çilimlerini satýar...

Iňlisleriň «BAT» şereketi «Viceroy», «Pall Mall», «Kent» çilimlerini satýar...

Iňlisleriň «Imperial Tobacco» şereketi «Davidoff» we «West» çilimlerini satýar...

«European Tobacco» şereketi «Winner», «HD», «Vigor», «Violet» çilimlerini öndürüp satýar!

Hany biziň özümüzde öňýän «Yeni Harman», «Maltepe», «Kulüp», «Yenice», «Bafra», «Gelincik», «Samsun», «Bahar», «Birinci» çilimlerimiz?

Dünyäniň iň gowy temmäki önümleriniň biri Anadoluda öndürilýän “Şark tipi / Oriental-Türk tütünü”-di.

Biziň çilimlerimize daşary ýurtlardan uly isleg bildirip satyn alardylar.

Şonuň üçinem kese ýerli bankirler Osmanlydan almaly pullarynyň deregne (“Rüsumu Sitte” kararnamasyna esaslanyp) döwletiň temmäki önümçiliginden gelýän girdejisine el urdy. Muny başga döwletleriň guran «Düyun-ı Umumiye/ REJİ» kompaniýasy-da etdi. Respublika döwründe «Reji»-niň adminstrasiýasyna kyrk iki ýyllap halka ezyet edip-horlap gelen gelendigi üçin ýigrenç bilen garaldy. Ony näletläp birgiden aýdym düzüldi...

Milli azat-edijilik urşumyzy diňe söweş meýdanlarynda bolup geçen uruşdyr öýtmäň.

1921-nji ýylda REJI-niň ygtyýarlyklary we girdejileri çäklendirildi.

1923-nji ýylda REJI-niň gaznasy konfiskasiýalaşdyrylyp döwletiň hasabyna geçirildi.

1925-nji ýylda temmäki we temmäki önümçiligi boýunça ähli işleriň döwlet eýeçiligine geçirilmegi kararlaşdyryldy. Birnäçe ýyl geçensoň näme boldy?

• ULLAKAN ÝALAN

Neoliberalizmiň dörän segseninji ýyllarynda ummasyz girdeji getirýän «TEKEL»-e peýda getirenok ýalany bilen «döwleti soýýan kärhana» diýip, duşmançylyk edildi. Yzyndanam...

1984-nji ýylda daşary ýurt çilimlerini import etmek gadagançylygy ýatyryldy.

1986-njy ýylda «TEKEL» bilen bilelikde öndürmek şerti bilen hususy sektorlara çilim öndürmäge rugsat berildi. Ilkinji hususy sektor kimdir öýdýäňiz: «Philips Morris»! Bu amerikan şereketi «TEKEL» bilen bile “Tekel 2000” çilimini öndürdi. 1991-nji ýylda global şereketlere çilim öndürme we satma hukugy berildi.

Bütindünýä bankynyň «nökeri» Kemal Derwiş 2002-nji ýylla temmäki önümçiligi pudagymyzyň ölüm permanyna gol çekdi.

– Temmäki önümçiligine berilýän goldaw kesildi...

– «TEKEL»-i hususlaşdyrylmagyň ýoly açyldy...

AKP «boýun sunujylyk» baýdagyny elden bermedi: «TEKEL» hususlaşdyryldy we 292 million dollara Nihat Özdemire we onuň şärikdeşlerine ujypsyzja baha bilen satdy.

Nihat Özdemir «Mey»-i üç ýyl geçensoň şereketiň paýdarlygynyň 92 göterimini 810 million dollara ABŞ-nyň «Texas Pacific Group» kompaniýasyna satyp goýberdi.

Bu amerikan şereketi-de «Mey»-i 2.1 milliard dollara «Johnny Walker» wiskisini we «Guinness» piwosynyň iňlis hojaýyny «Diageo»-a satdy!

Türkiýede temmäki önümçiliginiň 89.3 göterimi kese ýerlileriň gözegçiligine geçdi.

Özem:

AKP global şereketleriň peýdasyna dokuz welaýatymyzda (Adyýaman, Batman, Bitlis, Burdur, Diýarbakır, Hataý, Mardin, Muş, Trabzon) temmäki önümçiligini goýbolsun edenlere alternatiw önüm öndürmek üçin maddy hemaýat etjekdigini mälim

etdi.

AKP temmäkiden gününü görýän zähmetkeşlerimiziň bogulmagyna ýardamçy boldy. Mysal üçin:

Ýurtda milli temmäki önümçiligini ösdürmek maksady bilen 1986-njy ýyldan başlap import edilen temmäki önümleriniň her kilogramyna alynýan 3 dollar we her guta 40 sent alýan temmäki fondy 2009-njy ýylda üýtgeşmeler girizmek arkaly üýtgedildi.

2010-njy ýyldan başlap «çişirilen temmäki», «çişirilen temmäki damary», «gaýtadan işlenen temmäki» ýaly temmäki önümlerinde bu ýagdaý nola diredi!

Owradylmadyk import «ýaprak temmäkide» bolsa birinji gezek 2011-nji ýylda kilogramyna 3 dollar paç alan temmäki fondy muny ilki 2.25 dollara, soňra her ýylyň ahyrynda güýje girizilýän Ministrler Kabinetiniň kararlaryna esaslanyp, tapgyrlaýyn azaldyp-azaldyp, 2016-njy ýyla çenli 0.60 dollara çenli pese düşürdi. Ýewropa bileleşigi-Türkiýe ösüş beýannamasy bilenem 2018-nji ýylda paç doly aradan aýryldy! AKP-niň temmäki fonduna girizen bu üýtgeşmeleri arkaly Türkiýäniň çeken zyýany 2010-nj6 ýyldan 2017-nji ýyla çenli 2.3 milliard dollara barabar boldy!

• NÄME ÇEKDIRILYÄR?

Gymmatly türk temmäkisi kese ýerlileriň eli bilen eksport edilyärkä, import temmäki arkaly näme gelendigine seretseňizläň?

1983-nji ýylda genetikasy üýtgedilen (GM0-ly) temmäki öndürildi. Yzysüre...

ABŞ gerbisid-«zyýanly» otlardan taýýarlanan GM0-ly temmäki önümçiligine rugsat berdi. Aýratynam...

Temmäkiler «öwüşgin» hökmünde baha berlen himiki goşundylar bilen garylyp müşderi üçin has göze gelüwli hala getirildi!

ABŞ GM0-ly industrial temmäki arkaly näme etjek bolýarka

2000-nji ýylda Stambulda geçirilen Çilimiň zyýanyna garşy bütindünýä kongresinde çykyş eden Bütindünýä çilimiň zyýanyna garşy göreşijiler guramasynyň başlygy Dewid Simpson şu ajy hakykaty ýüzümize urdy:

-“ABŞ-da we Angliýada çilim çekýänleriň sany azalýar, muňa derek Türkiýede çilimkeşleriň sany barha köpeliýär, mundan beýlägem köpeler.”

Simpsonyň aýdany hakykat bolup çykdy: Türkiýäni import çilimiň elpe-şelpeligine öwürdiler. Häzir Türkiýede 15 million adam çilim çekýär. Ýylda 110 milliard guty çilim çekilýär...

Adyýamanda baş-üç sany temmäki öndürijiniň nägileçilikli çykyşyna şu perspektiwadan hem seredip görüň...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 06.07.2021 ý. Publisistika